

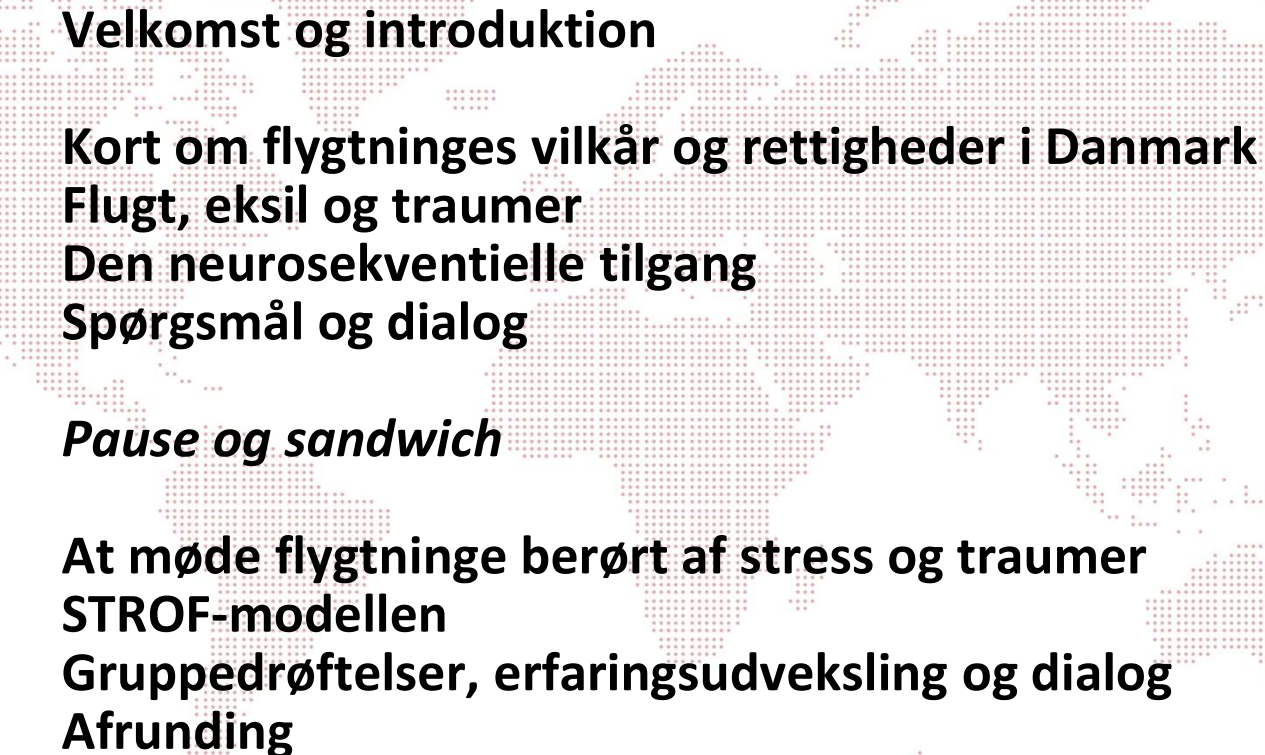
Børn med flugtbaggrund og traumer

Skanderborg, 26. april 2023

DRC DANISH
REFUGEE
COUNCIL

Mads Ted Drud-Jensen & Jannie Didia, DRC Integration

Børn med flugtbaggrund og traumer

-
- 17:00-17:10 **Velkomst og introduktion**
- 17:10-17:20 **Kort om flygtninges vilkår og rettigheder i Danmark**
- 17:20-17:40 **Flugt, eksil og traumer**
- 17:40-18:10 **Den neurosekventielle tilgang**
- 18:10-18:20 **Spørgsmål og dialog**
- 18:20-18:45 **Pause og sandwich***
- 18:45-19:05 **At møde flygtninge berørt af stress og traumer**
- 19:05-19:20 **STROF-modellen**
- 19:20-19:50 **Gruppedrøftelser, erfaringsudveksling og dialog**
- 19:50-20:00 **Afrunding**

DRC Integration

DANSK
FLYGTNINGE
HJÆLP

Integration

Ca. 80 medarbejdere og 6.000 frivillige

- Beskæftigelse
- Børn & Familie
- Frivillig
- Viden & Udvikling, herunder **Center for Udsatte Flygtninge**
www.integration.drc.ngo/cuf

Flygtninges rettigheder og vilkår

Antal asylansøgere og flygtninge i DK

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Asylansøgere	14.792	21.316	6.266	3.500	3.523	2.716	1.515	2.095	4.591
Opholdstilladelser	6.104	10.849	7.494	2.750	1.652	1.777	601	1.357	1.400

	Opholdstilladelser	t.o.m. 2020 (ca.)
1	Syrien	21.000
2	Bosnien-Herzegovina	21.000
3	Irak	19.000
4	Iran	16.000
5	Statsløse	15.000
6	Somalia	14.000
7	Afghanistan	11.000

Særloven

Hvem kan søge om opholdstilladelse efter særloven?

1. Ukrainske statsborgere og flygtninge med asyl i Ukraine, der er udrejst fra Ukraine d. 1. feb. 2022 eller senere
2. Ukrainske statsborgere eller flygtninge i Ukraine, der opholdt sig i Danmark eller havde opholdstilladelse i Danmark d. 1. feb. 2022
3. Nær familie til ovenstående

Opholdstilladelsen er tidsbegrænset til den 17. marts 2024 med mulighed for forlængelse til 17. marts 2025

Hurtig sagsbehandling

Visiteret til Skanderborg Kommune: 312

Modtagelse af flygtninge i Danmark

Kommuner har integrationsansvar – 1-årigt selvforsørgelses- og hjemrejseprogram (tidligere: integrationsprogram) med mulighed for forlængelse op til fem år:

- Modtagelse og boliganvisning
- Kontrakt
- Danskundervisning
- Hjælp til beskæftigelse (virksomhedspraktik, løntilskud osv.)
- Selvforsørgelses- og hjemrejseydelse (tidligere: integrationsydelse)
- Optjeningsprincip for eks. børne- og ungeydelse
- Adgang til eksempelvis sundhedsydelser som alle andre
- *Mulighed for at suspendere nogle tidsfrister pga. den ekstraordinære situation*

Flugt, eksil og traumer

Alle flygtninge er rystede

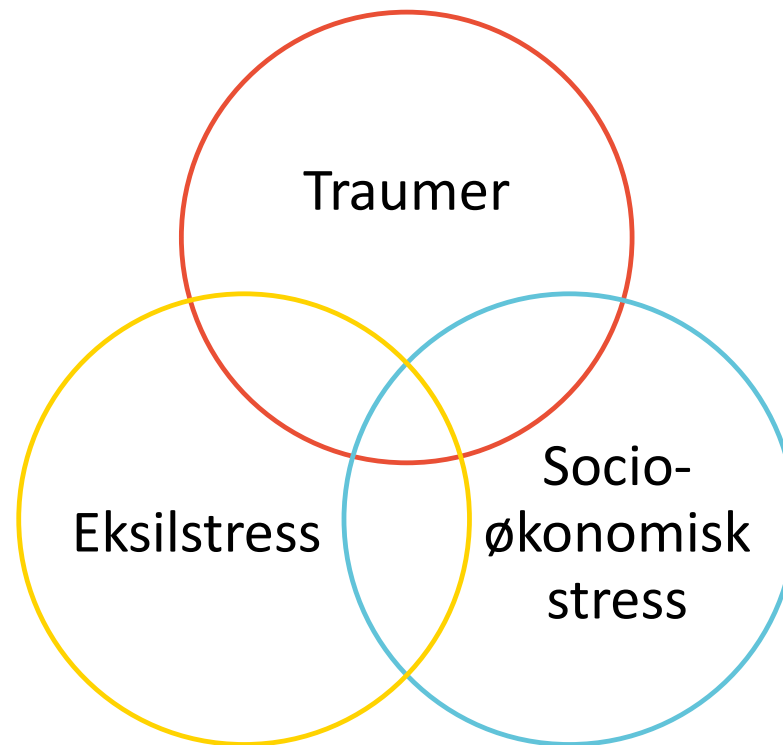

Flygtninges oplevelser

- Oplevet ekstreme forhold
- Tab og afsavn
- Fundamentalt ændret livssituation
- Kulturelle forskelle
- Minoritet
- Klient

Flygtninges udfordringer hænger sammen

PTSD – Post-Traumatisk Stress

Begivenheden

Reageret med intens frygt, hjælpeløshed og rædsel

Genoplevelsesfænomener

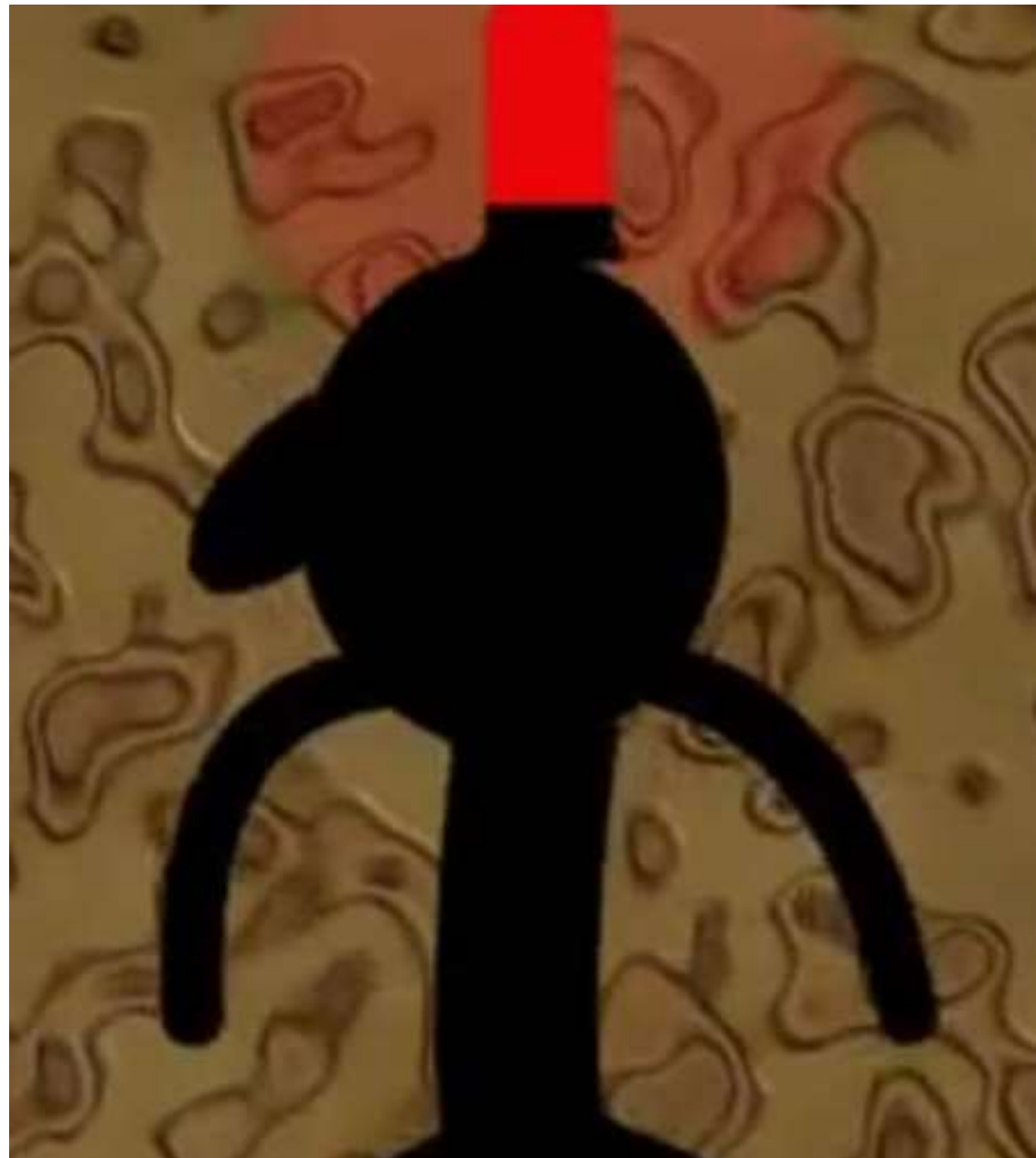
Mareridt, flashbacks

Undgåelsesadfærd

Undgår indtryk, der minder om begivenheder, eller generel følelsesmæssigt lammelse

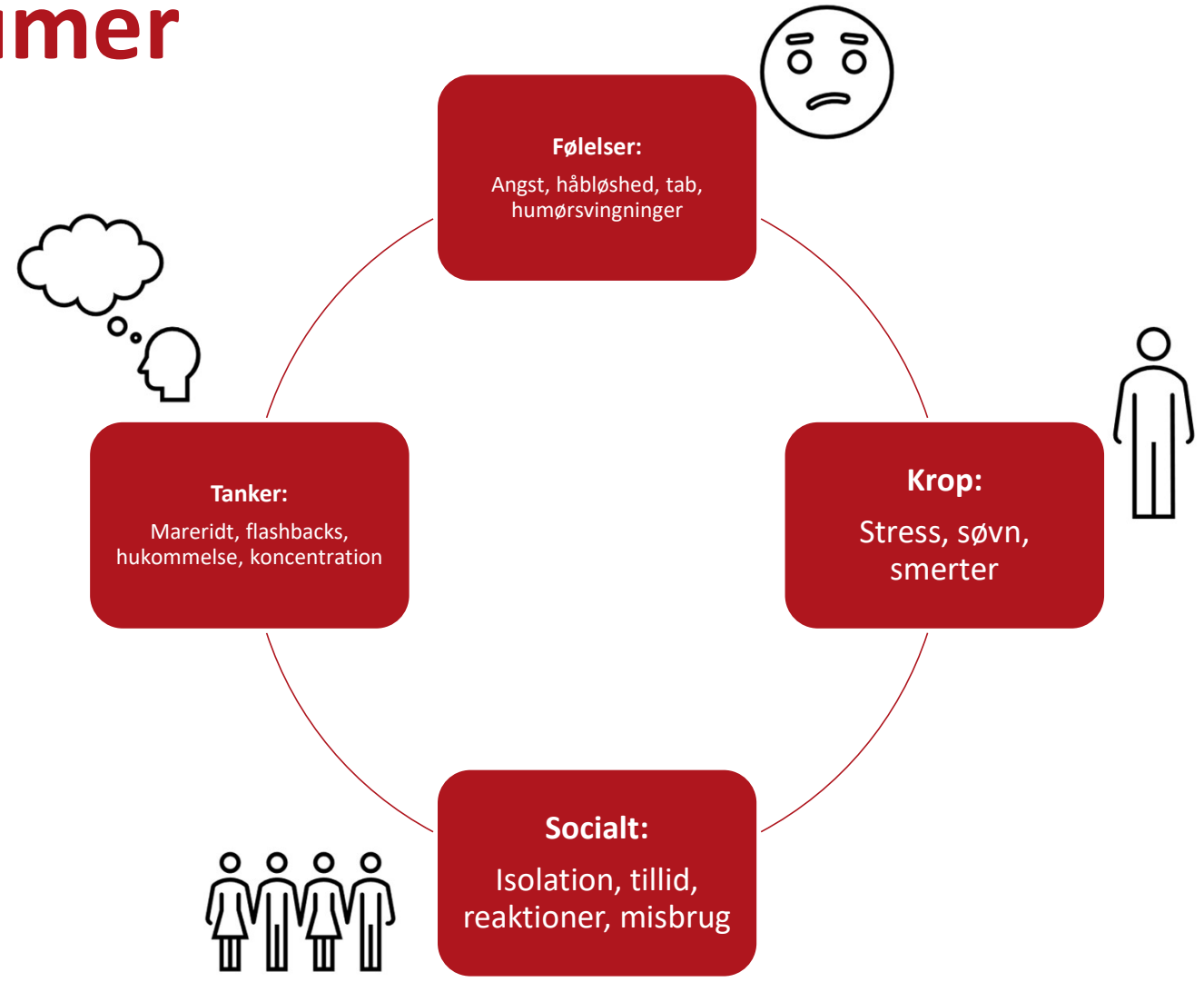
Øget stress

Søvn, humørsvingninger, manglende koncentration og indlæring, overreaktioner

Stress og traumer

Normale reaktioner på unormale begivenheder

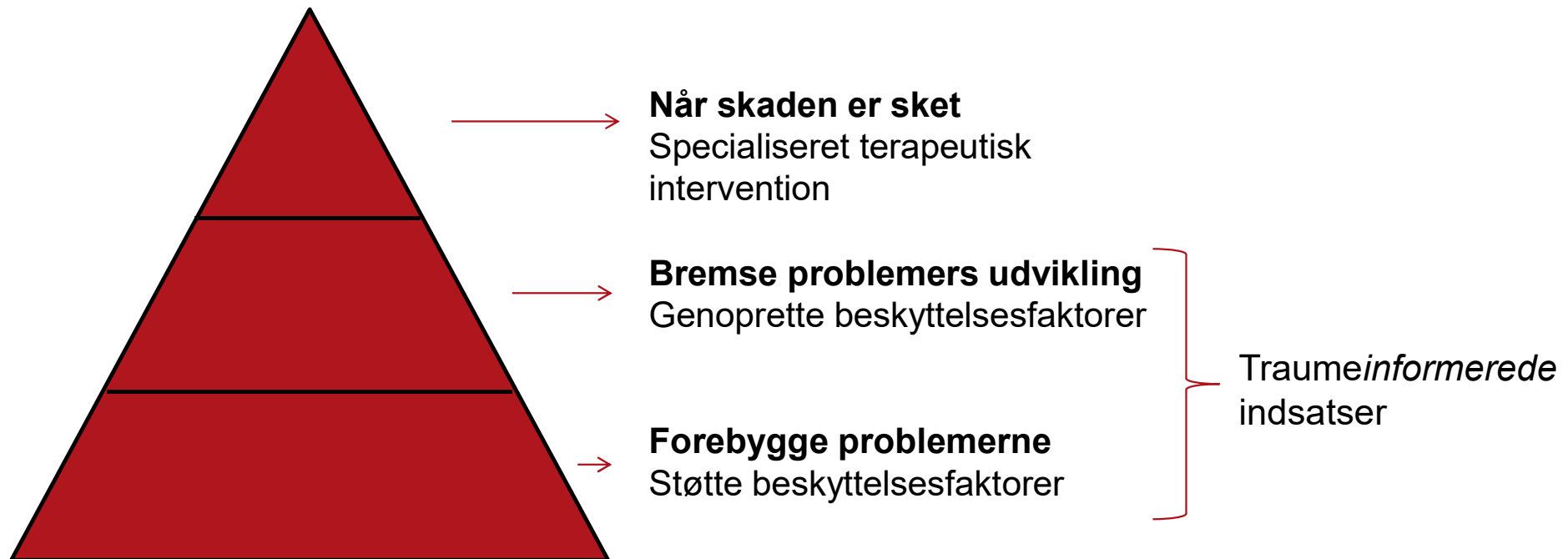

Sekundær traumatisering

-når forældrenes traumer 'smitter'

- Intergenerationel traumevandring
- Børn udvikler en 'radar' for, hvad forældrene kan tåle
- Angst for forældrenes pludselige og vilkårlige reaktioner – permanent alarmberedskab
- Oplevelse af forældrenes flashbacks, mareridt og angst
- Brudstykker af forældrenes traumehistorie
- Påvirkning af forældrenes kontakt til hjemlandet - krigens/konfliktens fortsatte påvirkning

Niveauer af støtte/intervention

Eksillivets faser

Ukrainerne nu – et år efter

- 40 % er i beskæftigelse
- Mange vil hjem – er mentalt i hjemlandet
- Nogle vil blive i Danmark
- Oplevelse af statustab
- Relativt autoritært/disciplinært og præstationsorienteret
- Der kan være stor forskel på, hvordan man forstår sine børn/opdrager dem
- Anderledes hverdag i dansk institution eller skole
- En del børn har det svært (midlertidighed, dobbeltskole)
- Taler ikke om det svære
- Alkohol som coping mekanisme...

Traumer og NMT

Den neurosekventielle tilgang

- Bruce Perry – neurolog og børnepsykiater
- Ikke en teori eller metode, men **et sæt briller** som vi ser borgeren med
- En analyse af **hjernens** udvikling- og funktionsniveau
- En **logik**, som vi tilrettelægger vores arbejde ud fra
- Et **øjebliksbillede** af det, som et barn/ung kan præstere i en given kontekst

Traumer er

En oplevelse/oplevelser der :

- **Overvælder vores evne til at regulere vores ophidselse og følelser**
- **Resulterer i at vi fragmenterer og dissocierer**
- **Vi føler os bekymrede, irriterede, bevidst/ubevidst bange og kan ikke selv søge støtte fra andre**
- ***Og de voksne, der skulle støtte barnet, er ofte selv ramt***

Traumer hos børn

- Barnets umodne nervesystem reguleres ved, at det læner sig ind i en tryk voksens modne nervesystem. Forælder, familie, lærer eller anden voksen
- Barnet påvirkes særligt kraftigt af det:

-

det ser

hører

rører ved

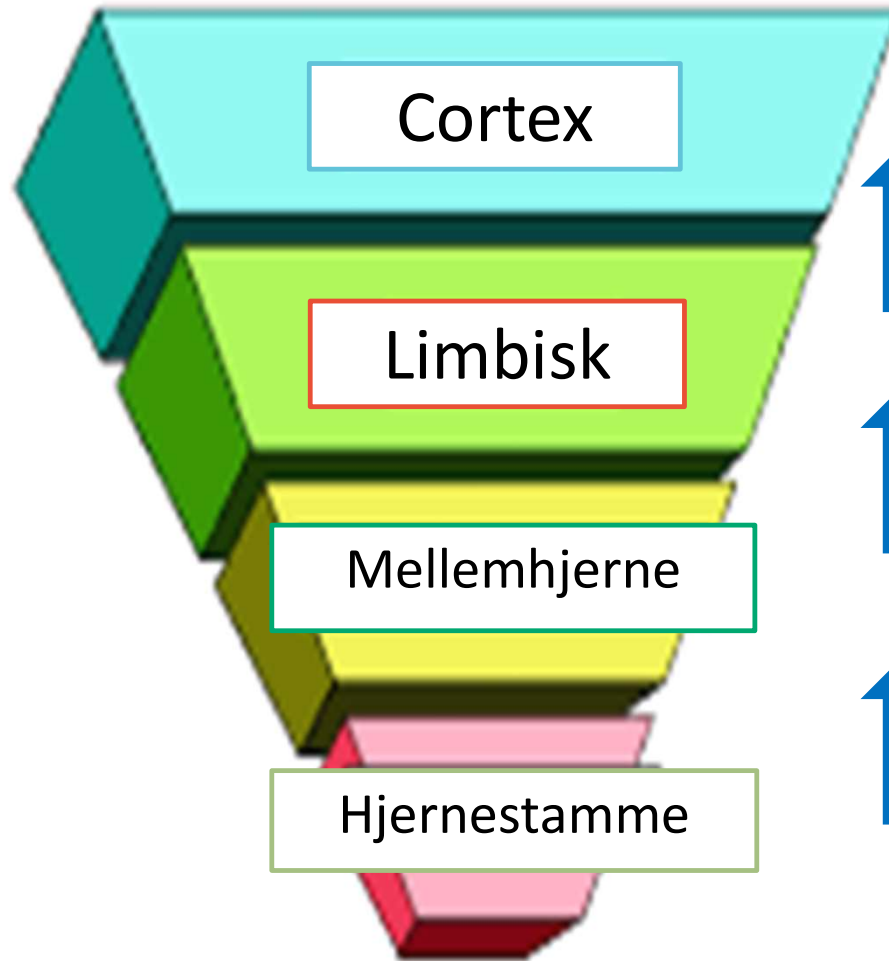
lugte/sanseindtryk

Børn og unge

- Er afhængige af de voksne omkring sig både før og efter hændelsen
- Deres nervesystem er ikke udviklet, har brug for spejling for læring
- Indtil læring: Overlevelse vha instinkter og observationer på hvordan andre gør

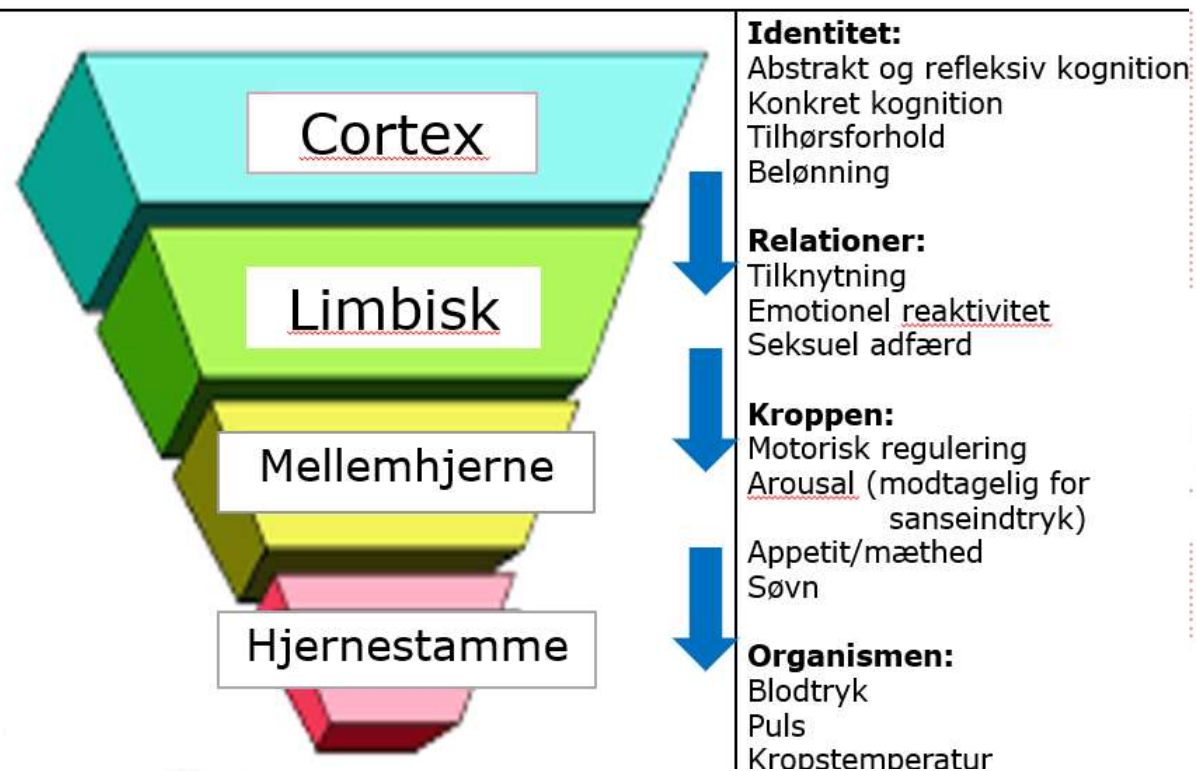
Hjernens sekventielle udvikling

- Identitet:**
 - Abstrakt og reflektiv kognition
 - Konkret kognition
 - Tilhørsforhold
 - Belønning
- Relationer:**
 - Tilknytning
 - Emotionel reaktivitet
 - Seksuel adfærd
- Kroppen:**
 - Motorisk regulering
 - Arousal
 - Appetit/mæthed
 - Søvn
- Organismen:**
 - Blodtryk
 - Puls
 - Kropstemperatur

Traumers påvirkning af hjernen, lukker oppefra og ned, åbnes nedefra og op

Traumer og stress

Vigtige symptomer

- **Søvnproblemer (svært ved at falde i søvn, mareridt, vandladning)**
- **Lavt selvværd og nedsat tillid til sig selv og andre**
- **Indlæringsvanskeligheder**
- **Aggressivitet, Angst, Koncentrationsbesvær**
- **Svært ved at indgå i sociale relationer/spilleregler**
- **Kropslige klager**
- **Let vakt ophidselse og vrede, Uro og hyperaktivitet**
- **Undgår steder/aktiviteter/personer der minder om traumet**

Det kan opleves som

- **Dovenskab**
- **Ligegyldighed (også i forholdet til nære familiemedlemmer)**
- **Provokation (hvorfor bliver aftaler ikke overholdt - papegøjesnak)**
- **En mulig diagnose (adhd, add)**
- **Ufølsomhed**
- **Manglende intelligens**

Forstyrrelser på **hjernestammen**

- Manglende kropsfornemmelse
- Forstyrrelser i koordination (grovmotorisk og/eller finmotorisk)
- Tab af tidsfornemmelse
- Kamp-flugt-frys-reaktioner
- Svede, rødmen, hyperventilation, rokken frem og tilbage

Forstyrrelser på **mellemhjernen**

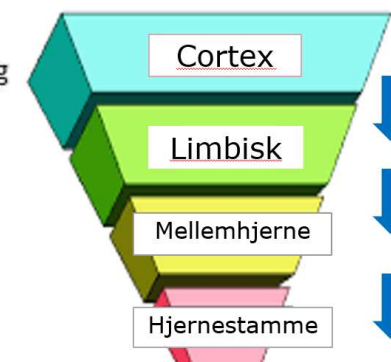
- Klodsethed
- Fravær i kontakt
- Apati
- Muskelspænding
- Kropslig uro
- Søvnvanskeligheder
- Undgår berøring eller øjenkontakt

Forstyrrelser på det **limbiske niveau**

- Tilknyningsproblemer
- Manglende glæde/belønning ved menneskelig interaktion
- Manglende empati
- Nedsat evne til at dele, forme og opretholde relationer
- Udfordrende at afkode tonefald, følelser og situationsfornemmelse

Forstyrrelser på **cortex**

- Indlæringsvanskeligheder
- Udfordringer med hukommelse
- Sprog & kommunikation
- Forvrænget selvbillede
- Udfordringer med selvkontrol
- Svært ved at skabe overblik & følge en plan

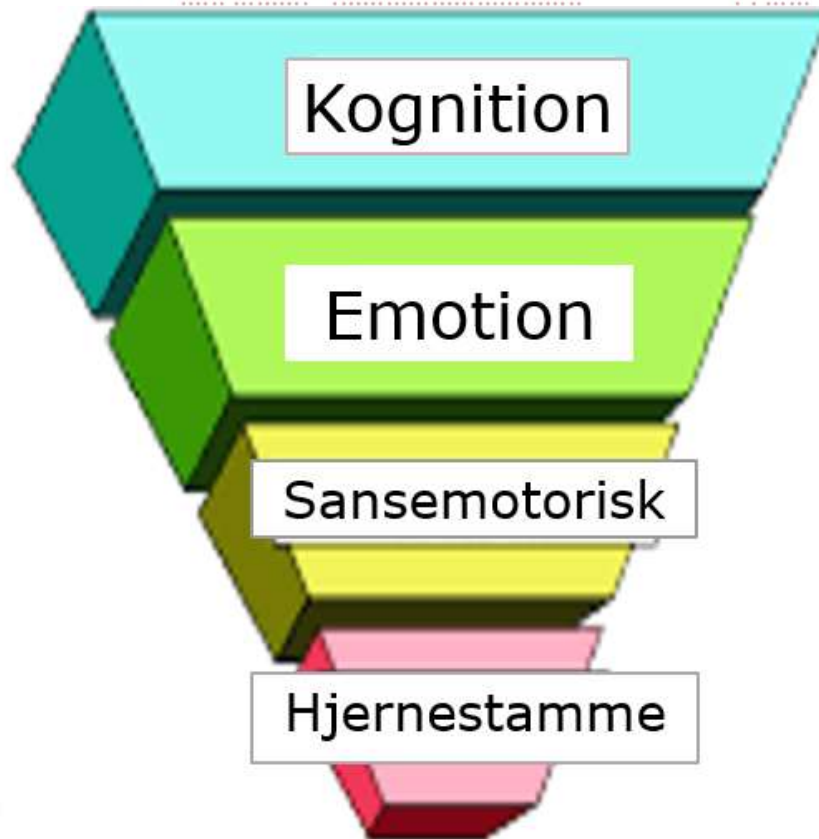

Børn og unge med traumebelastninger

Kan have svært ved at overskue/strukturere :

- Skoleskema – døgnrytme – lektielæsning –
 - Mødetider - måltider – hygiejne – påklædning –
 - For lang transport /transporttid (skole m.v.)
 - At være væk fra familien
 - At vise andre omsorg (også familiemedlemmer)
 - At snakke om fortid og nutid
 - At fremhæve gode ting i fortid/ nutid (angst for tab)
 - At vise glæde (det gode kan tabes/mistes)
- og ofte kan forældrene ikke støtte pga. egne traumer

At kommunikere med de enkelte dele

Sprog, samtale, rationaler, refleksion

Gestik, følelser, kropsholdning, musik, øjenkontakt, stemninger,

Krop, berøring, aktivitetsniveauer, musik

Sansninger, rytmer

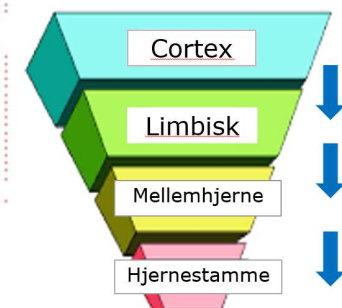
Case: Dreng 8 år

- **Årsag til henvendelsen til Integration via kommunen:**
- **Skolens udtalelse:**
- **Skolen finder ham for farlig og ønsker ham henvist til specialskole**
- **Ikke social (kan ikke spise sammen med andre, heller ikke familien, kun spise meget få madvarer, ikke indgå relationer i fællesskaber/samarbejder, ikke modtage beskeder/læring)**
- **Ukoncentreret, aggressiv, angriber uden varsel andre børn ved at gribe dem om struben.**
- **Lyver, taler højt, respektløs**

Et eksempel på NMT

- Drengen var flygtet med sin mor og bror til DK pga bomber omkring lejligheden = *hans frygt for nat/mørke*
- Skolen angrebet, dreng gemte sig i skab
- = *derfor angreb, når nogen pludselig gik/løb bag ham*
- Flugt m.bus med mor og lillebror med frustrerede passagerer
- = *bange når nogen henvender sig til ham*

-
- Arbejdede med hjernestammen puls, vejrtrækning i puste med vat, bruge crepepapir, øvelser med mig
 - mellemhjernen, det sansemotoriske - dvs ikke samtale, mere oplevelse, sansninger (krop/løb/hop, berøringer, leg – fx drama, de tre bukke bruse...stemmetræning) inde og ude (stranden)
 - Spise sammen
 - Limbiske – Opbygning/bevidstgørelse af relationer/følelser
 - Samtidig opbygning af samarbejde/tillid m skole/hjem

Stressresponsystemet

To måder at respondere på stress

1. Hyperarousal

- Søvnproblemer
- Koncentrationsvanskeligheder
- Irritabilitet
- Vrede og vredesudbrud
- Panik
- Konstant angst
- Bange eller forskrækket
- Selvdestruktiv adfærd
- En tung følelse af skyld eller skam

2. Dissociation

- Svært ved at mærke eller sætte ord på følelser
- Magtesløs
- Indelukket
- Passiv

Screening består af fire dele

1. **Historie af belastende/negative livsoplevelser** – bedst mulig rekonstruktion af barnets udviklingshistorie fra så mange kilder som muligt
2. **Historie om relationel sundhed** – kvaliteten af relationer igennem udviklingen. Retroperspektiv rekonstruktion af barnets liv fra så mange kilder som muligt. Sammenholdes resiliensfaktorer og relationelle buffere.
3. **Functional brain map** – screening af den aktuelle funktion: ressourcer og begrænsninger. Input fra omgivelser, tests, samtale og observation.
4. **Aktuel relationel sundhed** – kvalitet og kvantitet af relationel interaktion barnet har i det aktuelle miljø

Valg af foranstaltninger og interventioner

-
- Neurobiologiske faktorer
 - Socialfaglig viden
 - Pædagogisk observation og viden
 - Psykiatri
 - Psykologi

Interventioner ved traumer

- En proaktiv indsats
- Vi skal aktivere det, vi vil udvikle, ikke reagere på adfærden
- Ved at reagere på en adfærd kan man risikere at vedligeholde traumet
- Skabe de neurale netværk vi ønsker at bruge
- Regulering af nervesystem er essentielt ved traumer
- Timing, dosering og intensitet
- Selvagens

NMT i hverdagen – timing, dosering og intensitet

- Struktur og forudsigelighed – ‘ritualer’
- Forebyggende og genopbyggende aktiviteter
- Opmærksom på overgange og skift i rutiner
- Rytmiske øvelser – musik, klap, high five
- Energizers – afslapning
- Ergoterapeut / fysioterapeut?
- Hvornår går det særligt godt?
- Tælle skift, nye voksne og forandringer

Kultursensitiv tilgang bidrager til:

- At mennesker med anden baggrund end dansk føler sig mødt og forstået
- At skabe ro og tryghed, og hermed bedre afsæt for udvikling
- At bygge bro og forståelse
- Familiekultur

**Dialog: hvad er nyt, hvad er
genkendeligt – noget der kan
bruges?**

At møde flygtninge berørt af stress og traumer

Husk at...

- De ukrainske flygtninge er forskellige
- På nogle måder ligner Ukraine Danmark, på nogle måder er det anderledes
- Alle har oplevet krig og flugt, men på forskellige måder
- Reagerer forskelligt på, hvad de har oplevet

Vilkår i Danmark er afgørende for trivsel

Risikofaktorer, hvad er skidt?

- Usikkerhed omkring ophold
- Adskillelse fra familien
- Manglende netværk
- Lav socioøkonomisk status
- Tab af status
- Sprogveskkeligheder
- Oplevet diskrimination

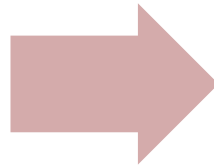
Beskyttelsesfaktorer, hvad er godt?

- Familiesammenføring og nærhed til familie
- Netværk
- Beskæftigelse/uddannelse/skole/institution
- Sprogkunderskaber
- Egen varig bolig
- Adgang til sundhedsydelser
- Positive coping-strategier

Det vigtigste

Oplevelse af kaos

- Omvæltninger
- Adskillelse
- Limbo
- Tanker
- Usikkerhed
- Uklarhed

Genetablering af normal hverdag

- Bolig
- Rutiner
- Skole/institution
- Arbejde
- Inklusion i fællesskaber

Tilbyd

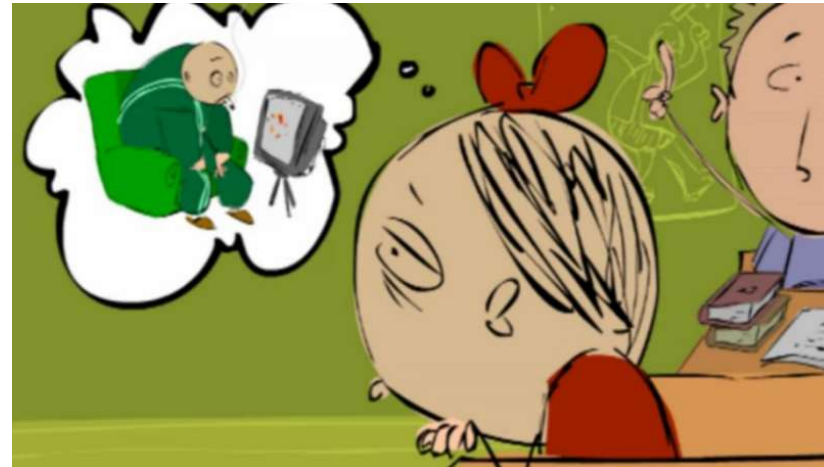
- Struktur og information
- Tillid og anerkendelse
- Aktiviteter og inklusion
- Flexibilitet og tålmodighed
- Et roligt nervesystem
- Tolkning, brug af billeder, et par gloser op børnenes sprog...
- Eksisterende faglighed (fx om familier i krise) og tværgående samarbejde

Lyt, hvis der er behov, også til de svære historier

Vær opmærksom og henvis til hjælp og støtte

Børns vilkår i udsatte flygtningefamilier

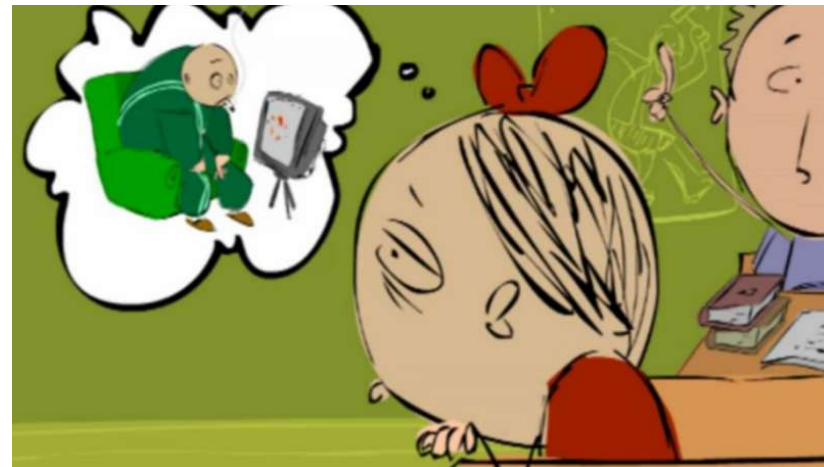
- Usikkerhed om familiens fremtid
- Manglende basal tryghed
- Forældre mangler ressourcer
- Risiko for at børnene bliver pålagt for stort ansvar
- Kan ofte reagere i institution/skole
- Flygtningebørn: Svært at blive en del af fællesskaber

Aktuelt for ukrainske børn

Usikkerhed om fremtid

- Brug for at komme ud af kufferten
- Fælles perspektiv og planlægning: umiddelbare fremtid er i DK hos jer
- Langtidsplanlægning kan være svært
- Dobbeltkole
- Motivation?
- Hvordan taler forældrene om det?

Traumer fortsat, STROF

STROF modellen

Den svenske børnelæge Lars Gustafsson har udviklet en model for det pædagogiske arbejde, som kan være nyttig at have for øje, når man arbejder med børn i familier med flugtbaggrund.

STROF

Struktur

Tid og tale

Ritualer

Organiseret leg

Forældresamarbejde

STRUKTUR

- **Eksempler på struktur** er årsplaner, månedsplaner, og ugeplaner, så forældre og børn er klar over hvad der kommer til at foregå. Det er vigtigt at synliggøre planerne da det kan give tryghed og forudsigelighed for børnene.
- **Struktur hjælper til at modvirke indre kaos** og den uforudsigelighed, som mange traumatiserede børn/unge kan være ramt af. Struktur skaber genkendelighed, som på sigt hjælper barnet til at få den ro, det kræver at udvikle sig og lære. Og giver adgang til cortex.
- **Andre eksempler på struktur**, er at have fokus på at skabe og opretholde en 'normal' døgnrytme. Det kan være individuelle tilrettelagte ugeplaner og "Tyle&grout planer.
- Vigtigt at planer er forståelige og tilgængelige for både børn og forældre.

TID, TALE, tegne og tolk

- Fokus på individuelle samtaler, fokus på nærvær med børnene. Tværfagligt samarbejde med psykologer, sundhedsplejerske m.m. Dette vil gøre at vi tilgodeser alle børnenes behov.
- Fast, rummelig og anerkendende kontakt til pædagogerne, hvor der gives man plads til at lytte til den enkelte.
- Primærpædagoger og fokus på den motiverende- og løsningfokuserede samtale i dagligdagen (vælg kampe/konflikter med omhu). Afsæt tid/ressourcer til fastlagte ugentlige udviklingssamtaler.
- Tegning kan bruges som et fælles tredje når vi skal kommunikere og ikke har et fælles sprog. Samtalen bliver synlig- og fællesgøres på papiret og den svære øjenkontakt undgås legalt. Hertil er tegning en rimelig ufarlig måde at udtrykke sig på og giver mulighed for at bearbejde svære oplevelser og traumer.

RITUALER

- Genkendelighed er vigtigt for børnene, igennem daglige ritualer sikres at børnene føler sig trygge.
- Faste ritualer og aktiviteter som morgensang, bleskift, samling, måltider osv. er på faste tidspunkter.
- Ritualer skaber også genkendelighed og dermed tryghed.
- Det kan være vigtigt at hilse på hinanden på en bestemt måde. Huske at sige goddag og farvel.
- Fødselsdage og højtider fejres – på tværs af de forskellige kulturer.
- Ritualer for opstart i institution og stop i institution.

ORGANISERET LEG og omsorg

- Sanglege, voksenstyret leg.
- Organiseret leg/aktivitet kan hjælpe med at bryde forvirring og rastløshed gennem ordnede aktiviteter og tydelige 'spilleregler', som professionelle støtter op om, indtil børnene og de unge selv er i stand til at varetage udfordringerne.
- Vis omsorg og vær tilgængelig
- Vær nysgerrig og oprigtigt interesseret
- Eksempler fra vores bosteder

FORÆLDRESAMARBEJDE

- Hav fokus på daglige samtaler med forældrene og benyt tolk, når der er behov for det.
- Mange forældre med flugtbaggrund er ikke vant til den form for forældresamarbejde som vi er i DK.
- Tag ansvar for at etablere det bedst mulige samarbejde med forældrene og derigennem støtte forældre og børn til at bevare eller genopbygge et godt forhold.
- Forældre med flugtbaggrund kan i en periode være udfordret på deres forældrerolle. Giv støtte til at de kan genvinde den og vis forståelse for deres nye situation.

Hvad gør I allerede og hvad kan I gøre mere af, mindre af, anderledes, proaktivt

- Struktur, gentagelse, rolige, afskærmede omgivelser, STROF
- Selvagens, afstemning, rytmer, musik, vugge, parallelle aktiviteter, ingen krav om øjenkontakt, ingen fysisk kontakt – fokus på intimitetsbarriere
- Kontakt på modersmål i undervisningen
- Øge oxytocinniveauet – beroligende musik (Musicure)
- Fokus på genkendelighed i overgange
- Reetablering af komfortzone – hvordan hjælper vi/i et barn fra cold zone (regression, aggression, fastlåst, dissocieret til komfortzone og nærmeste udviklingszone?)

STROF-skema til uge-planlægning: Laves forud for ugens start

Barn:

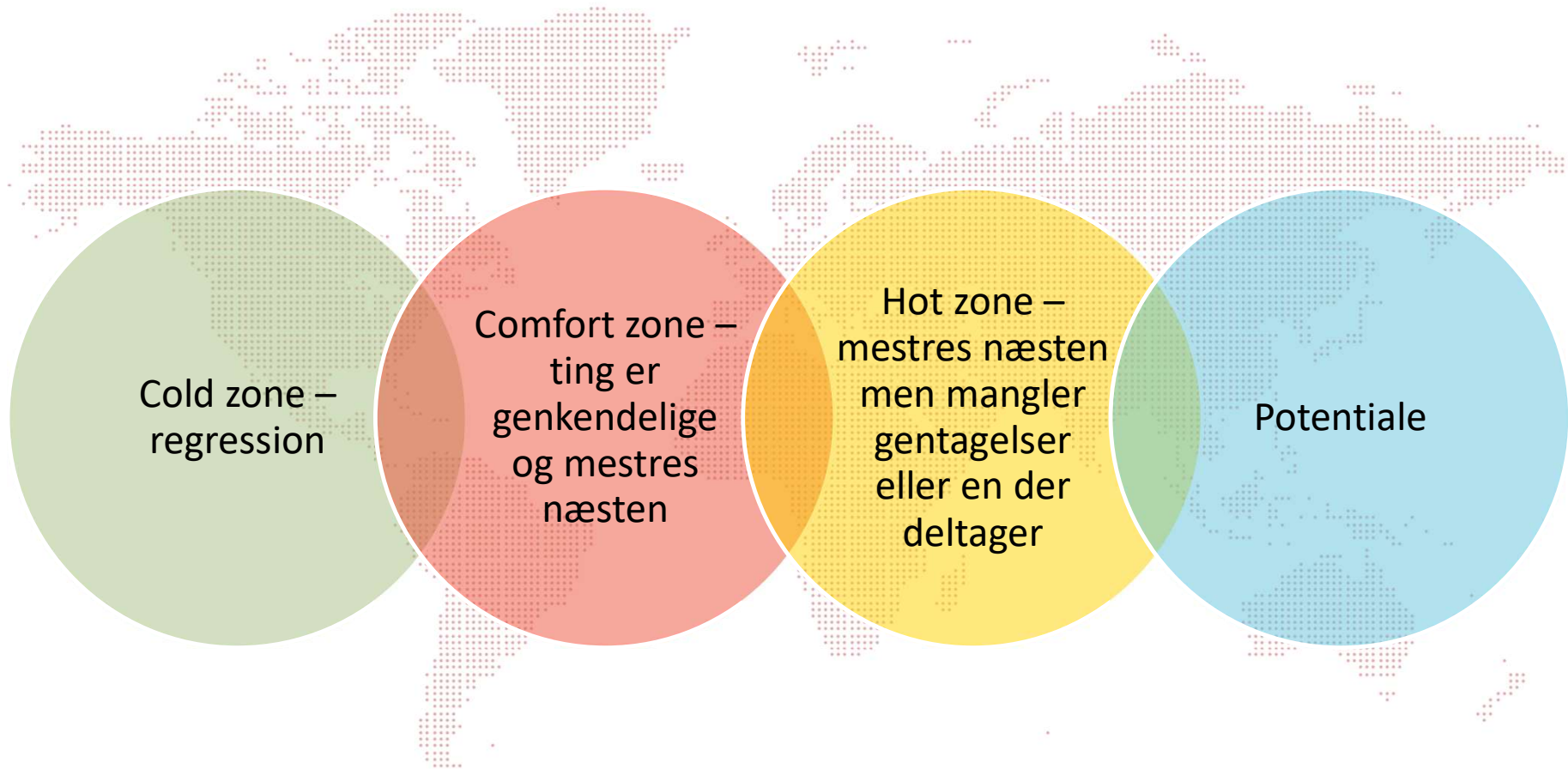
Periode:

Ansvarlig for skemaets udfyldelse:

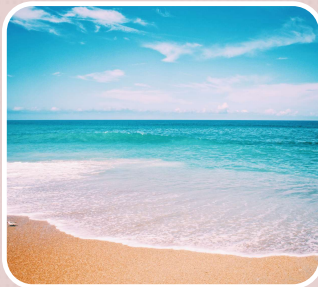
Eksempel på STROF-skema

S - struktur	MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORS DAG	FREDAG
Skabe tryghed, forudsigelighed, fast ramme og orden i: <i>Synliggørelse af dagens struktur gennem visuel dagsmodel</i> Aktiviteter i smågrupper <i>Kontinuitet i personalegruppen</i> <i>Samme regler i hele dagtilbud</i>					
T - tale og tid	Beskriv hvem der gør hvad			Hvordan agerer barnet i dagtilbuddet og i hvilke sammenhænge?	
Personalets kommunikation med barn: <i>Lave nøglekort, personalets brug af udvekslingstone, vurdering af barnets evne til selvregulering og evt. plan for pædagogisk arbejde om dette, sætte ord og billeder på barnets følelser, inddragelse af flersprogs pædagog og tolk</i>					
R - ritualer	Beskriv ritualerne og hvordan de kan tydeliggøres			Evaluering af om ritualer blev tydeliggjort:	
Er ritualer som <i>morgensang, mad, tur</i> etc. kommunikeret tydeligt ud for barnet?					
O - organiseret leg	Beskriv de lege i vil bruge og hvorfor?			Evaluering af om leg bidrog til de ønskede mål:	
Udvalgte vokseninitierede lege med henblik på at skabe tryghed, fællesskab og motivation ud fra barnets nærmeste udviklingszone. <i>Fx mentalisering, regulering gennem leg, spejling</i>					
F - forældresamarbejde	Beskriv personalets (u-)planlagte kommunikation med forældre			Evaluering af kommunikation	
Planlagt forældresamarbejde hver dag til genopbygning af forælderrollen. <i>Ex. Små overleveringer, billeder, opgaver til at sikre samtalen i hjemmet på modersmål</i>					

Udvikling

Tile&grout

Mandag

Tirsdag

Onsdag

Torsdag

Fredag

Gruppedrøftelser

1: En fortæller om en udfordring fra institution eller skole. Et eksempel på barn, ung eller familie, der ikke trives, eller en generel aktuel problemstilling. Hvilke hypoteser er der om problemernes karakter og mulige løsninger?

2: Sagen drøftes i gruppen. Deles hypoteserne af alle, hvilke andre hypoteser og løsninger kan bruges? Er der erfaringer i gruppen fra lignende udfordringer? (15 min. til pkt. 1 og 2)

3: Opsamling i plenum (15 min.)

Links

- Livet i Danmark (film): <https://ukrainian-in-denmark.dk>
 - Materialer: <https://integration.drc.ngo/bliv-klogere/materialer/>
 - Center for Udsatte Flygtninge: <https://integration.drc.ngo/cuf>
 - Psyko-social telefonlinje for ukrainere: <https://integration.drc.ngo/bliv-klogere/radgivning/>
 - Rapport fra DRC Dansk Flygtningehjælp, Røde Kors og KL om modtagelse af ukrainere: <https://integration.drc.ngo/bliv-klogere/materialer/danmarks-modtagelse-af-flygtninge-fra-ukraine/>
 - Rapport fra Red Barnet: https://redbarnet.dk/media/9117/ramboell_analyse-af-hvordan-boern-og-familier-paa-flugt-fra-ukraine-oplever-modtagelsen-i-danmark.pdf
-

Tak for i dag

DRC DANSK
FLYGTNINGE
HJÆLP

Mads Ted Drud Jensen – mads.drud-jensen@drc.ngo – 33 73 53 57